

Allahova jednoća u božanstvenosti

Muhammed b. Ibrahim el-Hamed

Svako ko imalo vodi računa o nauci o islamskom vjerovanju – `akidi, zna koliko je bitan tevhidul-uluhijeh – vjerovanje u Allahovu jednoću u božanstvenosti. Taj tevhid se naziva i tevhidul-ibade - vjerovanje u Allahovo isključivo pravo da bude obožavan. Ibadet je cilj kojim je Allah zadovoljan za Svoje robove i to je vrhovni i najuzvišeniji cilj kojim se u konačnici ostvaruje Allahovo zadovoljstvo i Njega Uzvišenog ljubav. Zbog njega stvoreni Džennet i Džehennem, zbog njega je poveden džihad među vjernicima i nevjernicima, i zbog njega su objavljene knjige i poslani poslanici. Zatim, ova vrsta tevhide je bio ono u što su pozivali svi poslanici i vjerovjesnici i oni koji su se zaputili njihovim stazama od učenjaka, da `ija i dobročinitelja. Naredne stranice će govoriti o tevhidul-uluhijeh na osnovu slijedećih tačaka: - Definicija i pojašnjenje značenje tevhidul-uluhijeh; - Drugi nazivi za ovu vrstu tevhide; - Bitnost ove vrste tevhide; - Dokazi za ovu vrstu tevhide i njegovi ruknovi; - Pojašnjenje definicije `ibadeta jezički i šerijatski; - Razlika između `ibadeta i tevhidul-`ibadeta; - Kada `ibadet biva prihvaćen? - Važnost iskrenosti i slijeđenja Sunneta; - Ruknovi `ibadeta; - Koje

treba da preovladava: nada ili strah? - Strah koji je obavezan i strah koji je pohvalan; - Vrste i oblici `ibadeta; - Obožavanje Allaha od strane stvorenja; - Blagodatii tevhidul-uluhijeh; - Razlozi zbog kojih se povećava tevhid u srcu; - Načini pozivanja u tevhidul-uluhijeh u časnom Kur`anu; - Povezanost tevhidul-uluhijeh sa tevhidur-rububijeh kroz časni Kur`an; - Šta je suprotno tevhidul-uluhijeh? - Sekte koje su učinile širk u tevhidul-uluhijeh.

<https://islamhouse.com/716593>

- [Allahova jednoća u božanstvenosti](#)
 - [Uvod](#)
 - [Definicija i pojašnjenje značenje tevhidul-uluhijeh](#)
 - [Drugi nazivi za tevhidul-uluhijeh](#)
 - [Bitnost ove vrste tevhida](#)
 - [Dokazi za Tevhidul-uluhijeh](#)
 - [Ruknovi tevhidul-uluhijeh](#)
 - [Pojašnjenje definicije `ibadeta-obožavanja jezikčki i šerijatski](#)
 - [Razlika između `ibadeta i tevhidul-`ibadet](#)
 - [Kada `ibadet biva primljen](#)
 - [Bitnost iskrenost i slijeđenja Poslanika](#)
 - [Ruknovi `ibadeta](#)
 - [Šta treba da preovladava kod čovjeka: Strah ili nada?](#)
 - [Strah koji je obavezan i strah koji je poželjan](#)
 - [Vrste `ibadeta\[74\]](#)
 - [Robovanje stvorenja Allahu\[75\]](#)
 - [Vrijednosti tevhidul-uluhijeh\[83\]](#)
 - [Razlozi zbog kojih se povećava tevhid u srcu](#)
 - [Načini pozivanja u tevhidul-uluhijeh u časnom Kur`anu\[90\]](#)

- [Povezanost između tevhidul-uluhijeh i tevhidur-rububijeh\[112\]](#)
- [Šta je suprotno tevhidul-uluhijeh?](#)
- [Sekte koje su učinile širk u tevhidul-uluhijeh](#)

Allahova jednoća u božanstvenosti

(توحيد الألوهية)

Allahova jednoća u božanstvenosti

Uvod

Hvala Allahu, samo Njega hvalimo i od Njega pomoć i oprost grijeha tražimo, i utječemo se Allahu od zla naših duša i od naših loših djela. Onoga koga Allah uputi ne može ga niko u zabludu odvesti, a onoga koga Allah pravedno u zabludi ostavi ne može ga niko uputiti, i svjedočim da nema istinskog boga osim Allaha Koji je Jedan i nema sudruga i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik, neka je na njega Allahova pohvala i mir i na njegovu porodicu i sve one koji ga slijede, **a zatim:**

Svako ko imalo vodi računa o nauci o islamskom vjerovanju – `akidi, zna koliko je bitan tevhidul-uluhijeh – vjerovanje u Allahovu jednoću u božanstvenosti. Taj tevhid se naziva i tevhidul-ibade - vjerovanje u Allahovo isključivo pravo da bude obožavan. Ibadet je cilj kojim je Allah zadovoljan za Svoje robove i to je vrhovni i najuzvišeniji cilj kojim se u konačnici ostvaruje Allahovo zadovoljstvo i Njega Uzvišenog ljubav. Zbog njega stvoreni Džennet i Džehennem, zbog njega je poveden džihad među vjernicima i nevjernicima, i zbog njega su objavljene knjige i poslani poslanici.

Zatim, ova vrsta tevhida je bio ono u što su pozivali svi poslanici i vjerovjesnici i oni koji su se zaputili njihovim stazama od učenjaka, da`ija i dobročinitelja.

Naredne stranice će govoriti o tevhidul-**uluhijeh na osnovu slijedećih tačaka:**

- Definicija i pojašnjenje značenje tevhidul-uluhijeh;
- Drugi nazivi za ovu vrstu tevhida;
- Bitnost ove vrste tevhida;
- Dokazi za ovu vrstu tevhida i njegovi ruknovi;
- Pojašnjenje definicije `ibadeta jezički i šerijatski;
- Razlika između `ibadeta i tevhidul-`ibadeta;
- Kada `ibadet biva prihvaćen?
- Važnost iskrenosti i slijeđenja Sunneta;
- Ruknovi `ibadeta;
- **Koje treba da preovladava:** nada ili strah?
- Strah koji je obavezan i strah koji je pohvalan;
- Vrste i oblici `ibadeta;
- Obožavanje Allaha od strane stvorenja;
- Blagodatii tevhidul-uluhijeh;

- Razlozi zbog kojih se povećava tevhid u srcu;
- Načini pozivanja u tevhidul-uluhijeh u časnom Kur`anu;
- Povezanost tevhidul-uluhijeh sa tevhidur-rububijeh kroz časni Kur`an;
- Šta je suprotno tevhidul-uluhijeh?
- Sekte koje su učinile širk u tevhidul-uluhijeh;

To je otprilike ono što mi se pružila prilika da predočim u ovom djelu i molim Allaha sa Njegovim najljepšim imenom i uzvišenim svojstvima da druge okoristi sa ovim djelom i da ga učini iskrenim tražeći time Njegovo lice.

Allah najbolje zna, i neka Allahova pohvala i mir na našeg poslanika Muhammeda, na njegove porodicu i sve ashabe.

Muhammed ibn Ibrahim el-Hamed

Ez-Zelfi, [poštanski broj](#): 460.

www.toislam.net

Definicija i pojašnjenje značenje tevhidul-uluhijeh

Učenjaci su definisali ovu vrstu tevhida sličnim definicijama, samo što bi neke bile duže od drugih, [a ovo su neke od njih](#):

1. Izdvajanje Allaha djelima robova;

2. Izdvajanje Allaha obožavanjem;

3. Izdvajanje Allaha svim oblicima `ibadeta, vanjskim i unutrašnjim, govorom i djelom, kao i negiranje `ibadeta bilo kome/čemu pored uzvišenog Allaha ko god to bio.[\[1\]](#)

4. Šejha Abdurahman ibn Sa`di, rahimehullah, odredio je dao sveobuhvatnu definiciju, u kojoj je spomenuo granice ovog tevhida, njegovo tumačenje i njegove temelje. **On je rekao:** „Što se tiče granice, tumačenja i temelja ove vrste tevhida, to je da rob zna i prizna na osnovu znanja i ubjeđenja da je Allah Jedino istinsko božanstvo, i Jedini Koji istinski zaslužuje da se obožava, kao i da božanska svojstva i njihova značenja nisu prisutna među stovrenjima, i da dolikuju samo Uzvišenom Allahu. Kada ovo spozna i istinski prizna, onda će Allaha izdvojiti u svim oblicima `ibadeta, vidljivim i nevidljivim, **i na osnovu toga će obavljati islamske propise kao što su:** namaz, zekat, post, hadždž, džihad, naređivanje na dobro i odvrćanje od zla, dobročinstvo roditeljima, održavanje rodbinskih veza, kao i ispunjavanje Allahovih prava i prava stvorenja. I izgradiće osnovu vjerovanja u Allaha, Njegove meleke, knjige, poslanike, Sudnji dan i vjerovanje u kader, bio dobar ili loš. Svime time ima za cilj zadovoljstvo Njegova Gospodara i Njegovu nagradu, slijedeći pri tome Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem. On vjeruje u ono na što su ukazali Kur`an i Sunnet, i svaka njegova djela su na osnovu onoga što je propisao Allah, a dostavio Njegov Poslanik, i svo njegovo lijepo ponašanje i ophođenje je u slijedenju Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, u njegovoj uputi i Sunnetu, u vanjskom izgledu i svim njegovim stanjima.“[\[2\]](#)

Kao što je rekao šejh Hafiz el-Hakemi, rahimehullah, o ovoj vrsti tevhida u svojim stihovima Sulemul-vusul ila `ilmil-usul:

Ovo je druga vrsta tevhida
sudruka,

izdvajanje Gospodara Arša od

Obožavanje Allaha jedinoga težeći ostvarivanju prava
Njegovoga.[\[3\]](#)

Drugi nazivi za tevhidul-uluhijeh

Ova vrsta tevhida se naziva mnoštvo drugih naziva, **kao što su:**

1. Tevhidul-uluhijeh – Allahova jednoća u božanstvenosti, kao što smo već rekli, i ovo je naziv ovog tevhida sa aspekta njegovog pripisivanja Allahu, ili sa aspekta pripisivanja čovjeku koji ispoljava taj tevhid, u smislu da je izgrađen na iskrenom ispovijedanju obožavanja. Muvehhid najviše voli Allaha Jedinog, što iziskuje iskreno obožavanje Allaha.
2. Tevhidul-`ibade, i ovo je naziv ovog tevhida sa aspekta njegovog pripisivanja muvehhidu, tj. čovjeku, zbog njegovog potpunog i iskrenog izdavanja upućivanja samo uzvišenom Allahu.
3. Tevhidul-irade – jednoća želje, i nazvan je ovako zbog čovjekove iskrenosti, jedinstvenosti želje i onoga što želi, jer ovaj tevhid je izgrađen na tome da se činjenjem djela želi samo Allahovo lice.
4. Tevhidul-kasd – jednoća namjere, i nazvan je ovako jer sadrži čovjekovu iskrenu namjeru koja iziskuje upućivanje ibadeta isključivo Allahu.
5. Tevhidut-taleb – tevhid traženja, i nazvan je tako zbog čovjekovog traženja samo od Allaha i njegovog moljenja samo Allaha.
6. Et-Tevhidul-fi`lij – praktični tevhid, i nazvan je tako zbog toga što sadrži djela srca i tijela.

7. Tevhidul-`amel – jednoća u činjenju djela, i nazvan je tako zato što je izgrađen na izdvajanju činjenja svih djela samo radi Allaha.

Bitnost ove vrste tevhida

Ova vrsta tevhida je najbitnija, jer su zbog njegovog ostvarivanja slati poslanici, objavljujane knjige, sablje džihada isukane, i njime su razdvojeni vjernici od nevjernika. Rekao je šejh Hafiz el-**Hakemi govoreći o bitnost ove vrste tevhida u svojim stihovima:**

Zbog njega je Allah slao	Svoje poslanike da prvo u njega pozivaju
I objavio knjige pojašnjenje	zbog njega i njime istinu od laži razdvojio
I obavezao poslanike koje izabra	da se bore protiv onog koji odbije
Kako bi sva vjera bila samo Njemu	javno i tajno u malom i velikom
I ovako su u obavezu stavili svom ummetu	i kur`anskom tekstu to pojasnili.[4]

Rekao je šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, govoreći o bitnosti tevhidul-`ibadeh: „To je zbog toga što je `ibadet Uzvišenom Allahu cilj koji On želi i ono čime je zadovoljan i ono zbog čega su stvorena stvorenja, **kao što rekao uzvišeni Allah:** Nisam stvorio džinne i ljude osim da Me obožavaju.[5] I zbog njega su poslani svi poslanici kao što je rekao Nuh svome narodu: Obožavajte Allahu, vi nemate drugoga boga osim Njega.[6] Tim svojstvom (tj. **obožavanjem samo Njega**) je opisao Svoje meleke, **vjerovjesnike i poslanike kada je rekao:** Njemu pripadaju oni koji su na nebesima i oni koji su na zemlji, a oni koji su kod Njega ne zaziru da Ga obožavaju i ne umaraju se, slave ga noću i danju i ne malaksavaju.[7] Kao što kudi one koje oholost sprečava da Ga

obožavaju, **pa kaže:** I vaš Gospodar je rekao: „Molite Me Ja ću vam se odazvati. Uistinu oni koji se ohole od toga da Me mole ući će u Džehennem poniženi.“[\[8\]](#) Kao što je opisao Svoja najbolja stvorenja svojstvom `ibadeta, **pa je rekao:** Sa izvora sa kojih će Allahovi robovi piti i koje će kuda hoće razvoditi. [\[9\]](#) i rekao je: Robovi Milostivog su oni koji po zemlji mirno hode, **a kada im se obrate neznalice kažu:** „Mir.“[\[10\]](#) [\[11\]](#)

Ibn Tejmije, rahimehullah, **je na drugom mjestu rekao:** „Znaj da se potreba roba da samo Allaha obožava i da Mu širk ni u čemu ne čini ne može porediti, ali sa nekih aspekata slična je potrebi tijela za hranom i pićem, iako je među njima mnoštvo razlika. Suština roba je u njegovom srcu i njegovoj duši, a nema boljitka za srce i dušu osim uz njihovog Boga – Allaha, osim Kojeg drugog Boga nema. Tako da u dunjaluku ne nalazi smiraj, osim sjećanjem na Njega, a čovjekova duša se trudi na putu ka Gospodaru i na kraju će Ga sresti. Duša nužno mora sresti svog Gospodara, i neće joj biti potpun boljitak osim susretom sa njim. Kad bi rob imao sva uživanja mimo Allaha, to sve ne bi dugo potrajalo, već bi samo promjenilo oblik i prešlo sa jedne osobe na drugu, tako da u tome uživa određen period i u određenoj situaciji, a u nekim situacijama ono u čemu je uživao prestaje biti uživanje, ili pak postaje bol i šteta.

Što se tiče njegovog Gospodara, On je uvijek potreban čovjeku, u svakoj situaciji, u svakom vaktu, i gdje god on bio Allah je sa njim. Zbog toga je naš poslanik Ibrahim, Allahov prijatelj, `alejhisselam, **rekao:** Ne volim one koji nestaju.[\[12\]](#) Kao što je najuzvišeniji ajet u Kur`anu: Allah je nema boga osim Njega Živi i Vječni.“ [\[13\]](#) [\[14\]](#)

I rekao je Ibn Tejmije, **rahimehullah:** „Ne postoji ništa uz šta se rob može potpuno smiriti i uživati usmjerujući se tome, osim Allaha Uzvišenog, pa onaj koji obožava nešto ili nekog pored Allaha, pa makar volio Allaha, i voli to nešto na ovom svijetu i dostigne neku

vrstu užitka, u tome je veća šteta za čovjeka nego da jede otrovnu hranu.“[\[15\]](#)

Na drugom mjestu je rekao: „Znaj da ko god zavoli nešto zbog nečega drugoga a ne radi Allaha, ono će mu štetiti i biti razlog njegove patnje.“[\[16\]](#)

I rekao je: „Onaj ko zavoli nešto zbog nečega mimo Allaha, svakako dolazi do štete, bilo da dobije ili izgubi to što voli. Ako ga izgubi – pati zbog razdvajanja, a ako je sa njim to mu stvara više bola nego uživanja, i ovo je poznata stvar na osnovu istraživanja i iskustva. Svako ko zavoli nešto zbog nečega drugoga a ne radi Allaha to mu čini veću štetu nego korist. Ta stvorenja postanu štetna po njega, osim onoga što je radi Allaha i u ime Allaha, i to je ono u čemu je potpunost i ljepota za roba. ﷺ značenju ovoga je hadis koji se prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, **da je reako:** 'Dunjaluk je proklet, sve je na njemu proketo osim zikrullaha-slavljenja i sjećanja na Allaha i onoga što je poput toga.“[\[17\]](#) [\[18\]](#)

Rekao je šejh Abdurrahman ibn Sa`di, rahimehullah, **pojašnjavajući važnost ove vrste tevhida:** „Ovo je apsolutno najbitnija osnova, kao i najsavršenija, najbolja, i najvažnija za ljudski boljitak, i zbog njega je Allaha stvorio ljude i džinne kao i druga stvorenja, i propisao je propise kako bi se uspostavio ovaj tevhid. Prisustvom ovog tevhida ostvaruje se svako dobro, a njegovim izostavljanjem pojavljuje se svako zlo i šteta. Kur`anski ajeti sadrže ili naredbu za ostvarenja nekog od prava ove vrste tevhida, ili zabranu onog što mu je suprotno, ili uspostavljenje dokaza za njim, ili pojašnjavanje nagrade onih koji ga ostvare na dunjaluku i Ahiretu, kao i pojašnjavanje razlike između vjernika i nevjernika.“[\[19\]](#)

Od stvari koje ukazuju na bitnost ove vrste tevhida jeste to da je primanje svih vrsta dobrih djela zasnovano na njemu i uslovljeno njime, kao i da ova vrsta tevhida obuhvata sve druge vrste tevhida pa

su sve sadržane u njemu. Onaj ko vjeruje u njega vjeruje i u druge dvije vrste tevhida – rububijjet i esmai ves-sifat, a onaj koji se zadovolji i ograniči samo drugom vrstom tevhida mimo ove, takav nije ni ušao u islam.

Dokazi za Tevhidul-uluhijeh

Mnoštvo je dokaza za ovu vrstu tevhida u Kur`anu i Sunnetu, i raznoliko je ukazivanje tih dokaza na obaveznost izdvajanja Allaha svim oblicima `ibadeta:

- Tako nekada tekst iz Kur`ana direktno naređuje da se čini Allahu tevhid,
- nekada na njega ukazuje objašnjavajući svrhu stvaranja ljudi i džinna,
- nekada pojašnjavanjem cilja slanja poslanika i objavljivanja knjiga,
- nekada upozoravanjem na suprostavljanje njemu,
- nekada pojašnjavajući nagradu onih koji rade po njemu, na dunjaluku i Ahiretu,
- nekada pojašnjavajući kaznu onih koji ga ostave i ne rade po njemu ili mu se suprostave i bore se protiv njegovih sljedbenika.

Od tih dokaza iz Kur`ana i Sunneta za osnovanost izdvajanja Allaha u `ibadetu jeste govor Uzvišenog: O ljudi, obožavajte vašeg Gospodara Koji vas je stvorio i one prije vas ne bi li ste bili bogobojazni.[\[20\]](#)

I govor Uzvišenog: Obožavaj Ga i osloni se na Njega.[\[21\]](#)

I govor Uzvišenog: Neka obožavaju Gospodara ove kuće (Kabe).[\[22\]](#)

i govor Uzvišenog: Obožavajte Allaha i nemojte Mu ništa pridruživati.[\[23\]](#)

I govor Uzvišenog: Reci: „Dođite da kažem šta vam zabranjuje vaš Gospodar; da Mu nikog ne pridružujete...“[\[24\]](#)

I govor Uzvišenog: I tvoj Gospodar je naredio da ne obožavate osim Njega.[\[25\]](#)

I govor Uzvišenog: Nisam stvorio džinne i ljude osim da Me obožavaju.[\[26\]](#)

I govor Uzvišenog: Ne obožavaj uz Allaha drugo božanstvo da ne bi bio bačen u Džehennem, prekoren i od milosti Njegove udaljen.[\[27\]](#)

I govor Uzvišenog: Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo.[\[28\]](#)

I govor Uzvišenog: Nismo poslali prije tebe niti jednog poslanika a da mu nismo objavili: „Nema boga osim Mene zato samo Mene obožavajte.“[\[29\]](#)

I govor Uzvišenog: ﷻ svaki narod smo poslali poslanika: „Allaha obožavajte i klonite se taguta.“[\[30\]](#)

Od dokaza iz Sunneta je hadis kojeg prenose Buhari i Muslim i drugi preko Mu`aza ibn Džebela, radijallahu `anhu, **da je rekao:** „Bio sam zajedno sa Poslanikom, sallallahu `alejhi ve sellem, jahao na magarcu, **pa mi je rekao:** 'O Mu`aze, znaš li šta je Allahovo pravo kod ljudi, a šta je pravo ljudi kod Allaha?', **pa sam rekao:** 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.' **Pa reče:** 'Allahovo pravo kod ljudi je da Ga obožavaju i da Mu širk ne čine, a pravo ljudi kod Allaha je

da ne kazni onoga ko Mu ne čini širk ni u čemu.' Pa sam rekao: 'Da obradujem ovom viješću ljude?', pa je rekao: „Nemoj, pa da se oslone na to (tj. da ostave činjenje djela).“[\[31\]](#)

Ruknovi tevhidul-uluhijeh

(sastavni dijelovi vjerovanja u Allahovu jednoću u obožavanju)

Tevhidul-uluhijeh se gradi na tri rukna, a to su:

1. Tevhidul-ihlas, neki ga nazivaju tevhidul-murād – jednoća onoga što se želi, tako da rob želi samo Uzvišenog Allaha, i da ga se ne tiču druge stvari koje ljudi žele.
2. Tevhidus-sidk, neki ga nazivaju tevhidul-iradetil-`abd – jednoća same čovjekove želje, a ogleda se u tome da uloži sav trud i energiju u `ibadetu svome Gospodaru.
3. Tevhidul-tarīk – jednoća puta, a ogleda se u slijeđenju samo puta Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem.

Rekao je Ibn Kajjim, rahimehullah: „Za Jednoga budi jedan u jednome, time mislim put istine i imana.“

Pod izrazom: „Za Jednoga“ – misli na Allaha i ovo je tevhidul-murad;

Pod izrazom: „jedan“ – misli na tvoju odlučnost i iskrenost i htijenje i ovo je tevhidul-iradeh;

Pod izrazom: „u jednome“ – misli na slijeđenje Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, koji je jedini put istine i imana, i ovo je treća vrsta tevhidut-tarīk.[\[32\]](#)

Dokazi za ova tri rukna su mnogi:

- [od dokaza za iskrenost u onome što se želi je govor Uzvišenog](#): A nije im naređeno osim da obožavaju Allaha iskreno mu ispovijedajući vjeru.[\[33\]](#)
- [dokaz za sidk – iskrenost \(istinoljubivost\) u postupku je govor Uzvišenog](#): Da su bili iskreni prema Allahu bolje bi im bilo.[\[34\]](#) I govor Uzvišenog: O vi koji vjerujete, bojte se Allaha i budite sa iskrenima.[\[35\]](#)
- [A dokaz za slijeđenje Poslanika je govor Uzvišenog](#): Reci: „Ako Allaha volite mene slijedite i vas će Allah zavoljeti.“[\[36\]](#)

Pa onaj kod koga se ostvare ova tri rukna dostići će potpunost u tevhidu kao i sreću i uspjeh, a savršenost roba se neće umanjiti osim zbog nedostatka u nekome od ova tri rukna.

Pojašnjenje definicije `ibadeta-obožavanja jezikčki i šerijatski

Definicija `ibadeta jezički jeste: poniznost i potčinjenost, [pa se u arapskom kaže](#): Deva je ponizna (arap. mu`abbed - مُعَبَّد) ili: put je potčinjen-prohodan (arap. mu`abbed - مُعَبَّد), tj. noge onih koji hodaju su ga sebi potčinile na korištenje. Sličan tome je i govor Tarefe ibnul-`Abda u svojoj poznatoj odi u kojoj opisuje devu kazavši: „Natječe se (deva) putujući usamljena i čini mnoštvo obaveza nad putem utrtim (mu`abbed).“[\[37\]](#)

Njegove riječi: „nad putem utrtim“, [znače](#): nad putem potčinjenim od mnoštva hodanja njime (arap. mu`abbed – مُعَبَّد).

Definicija `ibadeta u šerijatu je definisana na mnogo načina, a ovo su neke:

1. Definicija šejhul-islama Ibn Tejmije, rahimehullah, kazaviši: „`Ibadet je sveobuhvatni naziv za sve ono što Allah voli i čime je zadovoljan od govora i djela vanjskih i unutarnjih.“[\[38\]](#)

2. Ibn Kajjim je `ibadet definiisao da je to: „Potpuna ljubav uz potpunu poniznost.“ i rekao je svojoj „Nuniji“:

`Ibadet Milostivom je vrhunac ljubavi prema Njemu uz poniznost roba – to su dvije osnove.[\[39\]](#)

3. Zatim definicija šejha es-Sa`dija, rahimehullah, koji je `ibadet definisao različitim definicijama, od kojih je ova: „Srž i suština značenja `ibadeta jeste ostvarenje ljubavi i pokornosti Allahu. Potpuna ljubav i Potpuna pokornost Allahu je suština `ibadeta, pa kada god u `ibadetu izostanu ova dva sastavna dijela ili jedan od njih to se ne naziva `ibadetom, jer je njegova suština poniznost i potpuna predanost Allahu, a to se ne ostvaruje osim sa potpunom ljubavlju prema Njemu, kojoj su podređene sve druge ljubavi.“[\[40\]](#)

4. Kao što je definisao drugom definicijom kazaviši: „Obožavanje Allaha i robovanje Njemu je sveobuhvatni naziv za ono što voli Allah i čime je zadovoljan od vjerovanja, djela srca i djela tijela. Svako činjenje Allahu dragih djela, i svako ostavljanje Allahu mrskih djela naziva se `ibadetom. Zbog toga onaj koji ostavi griješenje time obožava Allaha i približava Mu se time.“[\[41\]](#)

Od stvari na koje je nužno skretnuti pažnju jeste da se izraz `ibadet koristi na dva načina[\[42\]](#):

1. Tako što se odnosi na činjenje, tj. obožavanje;

2. Tako što se odnosi na ono što se čini, tj. na djela kojima se obožava Allah, i kojima se Njemu približava.

Primjer ovoga jeste namaz; tako da je klanjanje Allahu obožavanje (činjenje), dok je sami namaz djelo ibadeta koje se čini.

Na osnovu ovog drugog značenja, ibadet se definiše riječima šejhul-islama Ibn Tejmije, a na osnovu prvog značenja, ibadet se definiše definicijama iz drugog i trećeg primjera.

Što se tiče četvrte definicije Ibn Sa`dija ona obuhvata oba izraza: samo činjenje kao i ono što se čini.

Takođe, [od definicija za `ibadet je sljedeća](#): „Voljna dobra djela koja se čine samo radi Uzvišenog Allaha.“^[43]

Razlika između `ibadeta i tevhidul-`ibadet

Razlika između njih je očigledna, tako što je `ibadet samo djelo približavanja i njegovo činjenje, dok je tevhidul-`ibadet usmjeravanje tog djela samo Allahu Koji nema sudruga.

Kada `ibadet biva primljen

`Ibadet ne biva primljen, [osim uz ispunjavanje dva uvjeta](#):

1. Iskrenost u činjenju djela radi Allaha;
2. Slijeđenje u tome Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem.

Rekao je šejhul-islam Ibn Tejmije, [rahimehullah](#): „Čitava vjera izgrađena je na dvije osnove:

- da ne obožavaš nikoga osim Allaha,

- i da Ga ne obožavaš osim kako je to On propisao, tj. da Ga ne obožavaš sa novotarijama, **kao što je rekao Uzvišeni:** Onaj ko se nada susretu sa svojim Gospodarom neka čini dobra djela i neka u činjenju `ibadeta svome Gospodaru ništa ne pridružuje.[\[44\]](#)

To je ostvarivanje značenja dva šehadeta: svjedočenja da je samo Allah istinski Bog i svjedočenja da je Muhammed Allahov Poslanik. **☞ prvom šehadetu je značenje da ne obožavaš osim Njega, a u drugom da je Muhammed, sallallahu `alejhi ve sellem, onaj koji je dostavio od Njega, pa je na nama da vjerujemo u ono čemu je obavijestio i da se pokoravamo njegovoj naredbi.**[\[45\]](#)

Tako onaj ko želi istinski obožavati Allaha mora da ispuni ova dva uslova, **time što će njegovo stanje biti primjena riječi:** „Samo Tebe želim na način kojeg Ti želiš.“

Rekao je Fudajl ibn `Ijad, rahimehullah, **o značenja govora Uzvišenog:** Da bi vas iskušao ko će od vas bolje postupiti.[\[46\]](#): „To znači: iskrenije i ispravnije.“ **Pa mu rekoše:** „O Ebu `Alijj, šta znači iskrenije i ispravnije?“, **a on odgovori:** „Djelo ukoliko je iskreno a nije ispravno neće biti primljeno, a ukoliko je ispravno a nije iskreno također neće biti primljeno, sve dok ne bude i iskreno i ispravno. Iskreno je ako je samo radi Allaha, a ispravno je ako je u skladu sa Sunnetom.“[\[47\]](#)

Ukoliko izostane jedan od ova dva uslova ili oba, `ibadet postaje neispravan. **Pojasnićemo to sljedećim primjerom:** Ukoliko bi čovjek klanjao namaz nekome drugom pored Uzvišenog Allaha na način obavljanja namaza kako to nas nije poučio Allahov Poslanik, sallallahu `alejhi ve sellem, biva mu odbijen `ibadet. Zbog čega? Zato što je izgubio oba uslova za ispravnost `ibadeta.

Ukoliko bi klanjao na namaz na način kako ga je klanjao Allahov Poslanik, sallallahu `alejhi ve sellem, na potpun način, ali ga obavi radi nekog mimo Uzvišenog Allaha, biva mu neispravan namaz. Zbog čega? Zato što mu je izostao prvi uslov, a to je iskrenost, **a Allah je za takve rekao:** Uistinu Allah neće oprostiti da Mu se širk čini, a oprostiće ono što je ispod toga onome kome želi.[\[48\]](#) I također je rekao: A da su širk učinili propalo bi im ono što su činili.[\[49\]](#)

Tako isto ukoliko bi klanjao namaz na način kako nas to nije podučio Allahov Poslanik, sallallahu `alejhi ve sellem, dodajući na namaz nešto od sebe, ibadet bi mu bi odbačen, jer je izgubio drugi uslov, a to je slijeđenje Sunneta. Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu `alejhi ve sellem, **u hadisu koji je muttefekun `alejhi:** „Ko radi neko djelo koje nije u skladu sa našom vjerom to je odbačeno.“[\[50\]](#) To znači da mu je djelo odbačeno, **a prijedlog u hadisu je došao sa izuzetim značenjem:** „koje nije u skladu sa našom vjerom“. **A u drugom rivajetu hadisa je došlo:** „Ko uvede u ovu našu vjeru nešto što nije od nje to je odbačeno“[\[51\]](#)

Tako da su ova dva uslova nužno vezana jedan za drugi, jer je od istinske iskrenosti prema Allahu da slijediš Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, dok je slijeđenje njega nužno vodi ka prvom uslovu, a to je iskrenost djela radi uzvišenog Allaha.

Bitnost iskrenost i slijeđenja Poslanika

Od stvari koje ukazuju na bitnost iskrenost i slijeđenja Poslanika koja su dva uslova za primanje djela jesu sljedeće stvari:

1. Da je Allah naredio iskrenost u upućivanju `ibadeta samo Njemu. **Rekao je Uzvišeni:** Molite Ga iskreno Mu ispovijedajući vjeru.[\[52\]](#)

2. Da je Uzvišeni Allah Sebe izdvojio za propisivanje zakona i to je samo Njegovo pravo, pa onaj ko Allaha obožava nečim drugim mimo onoga što je propisao takav kao da Mu čini saučesništvo u propisivanju. **Rekao je Uzvišeni:** On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što objavljujemo tebi. [\[53\]](#) I rekao je Uzvišeni: „I doista, ovo je Pravi put moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova. [\[54\]](#)

3. Da je Allah negirao svakome onome ko uvede nešto od sebe. **Rekao je Uzvišeni:** Zar oni imaju saučesnike koji im propisuju u vjeri ono što nije naredio Allah? [\[55\]](#)

4. Da je uzvišeni Allah nam upotpunio vjeru i da je njome zadovoljan. **Rekao je Uzvišeni:** Danas sam vam vašu vjeru usavršio i Svoju milost prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera. [\[56\]](#)

Tako da je uvođenje novotarija u vjeru korigovanje Allaha i Njegova Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, i optuživanje vjere za nedostatak.

5. Da nam je dozvoljeno da uvodimo novotarije u vjeru na način kako ko želi time bi svakom čovjeku postao poseban način `ibadeta, i život ljudi bi postao nepodnošljivi džehennem, jer bi zavladao netrpeljivost i borba, zbog različitosti ukusa. Sve to bi dovelo do razilaženja i rasparčavanja Ummeta. S druge strane, slijeđenje Sunneta i klonjenje od novotarija jedan je od najvećih uzroka složenosti i jedinstva.

6. Kada bi bilo dozvoljeno ljudima da obožavaju Allaha čime hoće i kako hoće, to bi značilo da nemaju potrebu za poslanicima, a ovakvo nešto neće reći niko razuman. [\[57\]](#)

Ruknovi `ibadeta

Svaki `ibadet mora sadržavati tri osnovna rukna, a to su:

1. Ljubav
2. Strah
3. Nada

Dok su neki učenjaci rekli da su četiri: ljubav, veličanje, strah i nada.

Među ovim podjelama nema kontradiktornosti; jer nada se rađa iz ljubavi i čovjek se nada onome što voli, a strah se rađa iz veličanja i čovjek se ne boji osim nečega velikog i veličanstvenog.

Allah je pohvalio vjerovjesnike i poslanike, koji su posjedovali strah i nadu, **kazavši**: Oni su žurili u činjenju dobrih djela i Nas su dozivali nadajući se i strahujući. I Nama su bili skrušeni.[\[58\]](#)

Kao što je pohvalio i ostale Svoje robove koji su bili takvi kazavši: Da li je onaj koji u noćnim satima u namazu vrijeme provodi, padajući licem na tle i stojeći, strahujući od onoga svijeta i nadajući se milosti Gospodara svoga...[\[59\]](#)

I rekao je: I nadaju se milosti svoga Gospodara i boje se Njegove kazne.[\[60\]](#)

I rekao je: Njihovu bokovi se lišavaju posteljina i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio od onog što im Mi dajemo udjeljuju.[\[61\]](#)

kao što je Uzvišeni naredio da se na takav način On moli kazavši: I molite Ga strahujući i nadajući se.[\[62\]](#)

Ovo je bio `ibadet vjerovjesnika, poslanika i Allahovih iskrenih robova, pa ko je onaj ko misli da je bolji od njih? I potpuniye upute od njih? I da li će njegova takva dova biti primljena?

Odgovor je: Ne! Jer su strah i nada iziskuju jedno uz drugo, i oboje su ključ Dženneta i spašavanja od vatre. Tako kada bi upitao nekoga od vjernika koji ne čini zinaluk, **iako to može:** „Zbog čega ne činiš zinaluk?“ Odgovoriće ti: „Jer se bojim Allaha i nadam se Njegovoj nagradi.“ Isto tako kada bi upitao onoga koji klanja namaz zašto klanja, **rekao bi ti:** „Strahujući od Allaha i nadajući se njegovoj nagradi.“ I tome slično.

Neko drugi mimo Allaha se može zavoljeti, ali se neće strahovati od njega, ili se od nekoga strahovati, ali ga nećeš voljeti. Međutim, što se tiče Uzvišenog Allaha, u tom slučaju se spajaju strah i nada. Tako da se od Njega strahuje i On se voli. Dakle ono što je potrebno jeste da vjernik kod sebe objedini ljubav, strah, nadu i veličanje.

Što se tiče `ibadeta koji je izgrađen samo na ljubavi, takvo nešto nije dovoljno i nije ispravno, jer u tom slučaju neće sadržavati veličanje Uzvišenog Allaha, kao ni strah od Njega, jer će onaj koji tako postupa učiniti Uzvišenog Allaha kao da je na stepenu roditelja ili prijatelja, pa se neće ustručavati nekada da čini prijestupe u haramima, čak će možda dokazivati time da Voljeni neće kažnjavati onoga ko Ga voli, **kao što su govorili kršćani i židovi:** Mi smo Allahova djeca i Njegovi miljenici.[\[63\]](#) Na isti način što govore zabludjele sufije: „Mi Allaha ne obožavamo strahujući od Njegove kazne, niti nadajući se Njegovoj nagradi, već Ga ob ožavamo iz ljubavi prema Njemu.“, kao što su to mnogi od njih govorili i kao što je Rabi`a el-`Adevija govorila:

Volim Te jer radi prohtjeva duše, ali i zato što da voljen budeš Ti dostojan si,[\[64\]](#)

Što se tiče težnje duše moje, zbog nje sam potpuno spominjanju Tebe predana

Što se tiče ljubavi zbog dostojnosti Tvoje, želim da zastor Svoj otkloniš da te vidim ja.[\[65\]](#)

Isto kao što je rekao Ibn `Arabi:

Ispovijedam vjeru ljubavi jer se njome uputih jer je ljubav moja vjera i iman[\[66\]](#)

Nema sumnja da je ovakav pravac neispravan put, jer negativne posljedice, kao što je osjećaj sigurnosti od Allahove kazne, što na kraju uzrokuje izlazak iz vjere, jer će onaj koji zapostavlja vjeru upadajući u grijehе dok se istovremeno nada milosti svoga Gospodara bez činjenja dobrih djela neminovno upasti u samoobmanu i lažnu sigurnost i nadu.

Također, `ibadet koji je izgrađen samo na strahu bez prisustva ljubavi i nade nije ispravan, već je potpuno neispravan i zabluda, i to je bio put haridžija koji svoje obožavanje Allaha ne čine vezanim za ljubav prema Allahu, pa zbog toga ne nalaze u svojim `ibadetima slast niti želju za njim, tako da pozicija Stvoritelja kod njih bude kao da je vladar koji čini nepravdu. Sve ovo vodi do nestanka gubljenja nade u Allahovu milost i u konačnici odvodi u nevjerstvo u Uzvišenog Allaha i loše mišljenje o Njemu. Allahov Poslanik, sallallahu `alejhi ve sellem, [je rekao](#): „Rekao je Uzvišeni Allah: 'Ja sam onakav kakav Sam u zamisli Svog roba i Ja Sam sa njim onako kako Me se sjeća (gdje god da Me se sjeti Ja sam sa njim).“[\[67\]](#), isto tako je prenešeno od Džabira, radijallahu `anhu, [da je rekao](#): „Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, [da je rekao tri dana prije svoje smrti](#): 'Neka niko od vas ne umre, a da nema lijepo mišljenje o uzvišenom Allahu.“[\[68\]](#)

Tako da je lijepo mišljenje o Allahu ono što te podstiče na rad, i iz njega proističe nada u uslišanje dove kada Mu doviš, u primanje tevbe kada se pokaješ, nada oprost u kada ga zatražiš i nada u nagrađivanje kada dobro djelo učiniš.

Međutim, vjerovanje u oprost, uslišanje i nagrađivanje uz ustrajavanje na grijesima i nečinjenje dobrih djela nije nikako lijepo i razumno razmišljanje, štaviše to je maloumnost, neznanje i samoobmana.

Tako da je nužno za roba da mu Allah bude draži od svega drugog, i da Allah bude kod njega veličanstveniji od svega drugog. Nada iziskuje strah, i ukoliko nije udružena sa njim, onda se naziva – (lažnim) osjećajem sigurnošću od Allahove kazne. Isto tako strah iziskuje nadu, jer ukoliko ne bi nada pratila strah, čovjek bi zapao u beznade i pesimizam.

Svako onaj koga se plašiš bježiš od njega osim Allaha! Jer kada se plašiš Allaha, Njemu pribjegavaš, i onaj ko se Njega plaši Njemu hrli. [Rekao je Uzvišeni: Požurite Allahu.\[69\]](#)

Prenešena je poznata izreka od naših dobrih prethodnika, **a to je:**

- Onaj ko obožava Allaha samo sa ljubavlju takav je zindik – otpadnik,

Onaj ko obožava Allaha samo sa strahom takav je haridžija,

Onaj ko Ga obožava samo sa nadom takav je murdžija,

Onaj ko Ga obožava sa strahom, nadom i ljubavlju takav je vjernik muvehhid.[\[70\]](#)

Šta treba da preovladava kod čovjeka: Strah ili nada?

Odgovor je: da su se učenjaci po pitanju toga razišli na nekoliko govora:

1. Da je nužno da kod čovjeka preovladava strah jer će ga to voditi ka činjenju dobrih djela i klonjenju loših;
2. Da je nužno da preovladava nada kako bi bio optimista je jer Poslanik, sallallahu`alejhi ve sellem, volio optimizam;
3. Da dok čini dobra djela da mu preovladava nada kako bi ga to dodatno vodilo činjenju dobrih djela, jer će Onaj Koji mu je podario da bude u pokornosti podariti da mu bude to isto primljenjo. **Zbog toga je selef govorio:** „Kada ti Allah omogući da činiš dovu iščekuj njeno uslišanje, **jer je Uzvišeni rekao:** Vi me pozovite Ja ću vam se odazvati.“[\[71\]](#) Isto tako dok čini grijeh kod njega preovladava strah kako bi ga to sprečavalo od činjenja grijeha. **Rekao je Uzvišeni:** Reci: ja se plašim ako se ogiješim prema svom Gospodaru kazne na velikome danu.[\[72\]](#)

Ovaj govor je najbliži ispravnom, **ali nije ni on potpun jer se na njega može odgovoriti sa govorom Uzvišenog:** I oni koji udjeljuju od onoga što im je dato, a njihova su srca puna straha.[\[73\]](#)

4. Da preovladava strah u stanju zdravlja, a nada u stanju bolesti.
5. Da su strah i nada kao dva krila ptice; tako vjernik koji putuje ka Allahu putuje sa ta dva krila strahom i nadom, pa kada god se izjednače ta dva krila upotpunjuje se njegov let, a ukoliko jedan od njih bude nedostatan desi mu se nedostatak u letu, a ukoliko bi se

desilo da oba nestanu i prestanu sa radom to predstavlja za pticu jasnu smrt.

6. Da se razlikuje sa obzirom od osobe do osobe i od jednog stanja do drugog. A Allah najbolje zna.

Strah koji je obavezan i strah koji je poželjan

Obavezni strah je onaj koji te vodi do činjenja vadžiba i ostavljanja grijeha.

Pohvalni strah je onaj koji te vodi ka činjenju pohvalnih djela (**mustehabba**) i ostavljanja pokuđenih stvari (**mekruha**).

Vrste `ibadeta[74]

`Ibadeta postoje različite vrste:

- neki u obliku govora; kao što su dva šehadeta;
- neki su djela tijela; kao što je džihad na Allahovom putu ili uklanjanje smetnje sa puta;
- **treći su djela srca:** kao što je stid, ljubav, strah, nada i druga;
- neki ibadeti su višestruki, kao što je namaz, u kojem su sadržana sva tri oblika.

Također, postoje `ibadeti koji su dodatni na gore spomenute kao što je zekat, post, hadždž, iskrenost u govoru, ispunjavanje emaneta, dobročinstvo prema roditeljima, održavanje rodbinskih veza, ispunjavanje ugovora, naređivanje na dobro i odvrćanje od zla,

džihad protiv licemjera i nevjernika, dobročinstvo prema životinjama, dobročinstvo prema jetimima, siromasima, putniku namjerniku, robu, kao i dova, zikr, klanje kurbana, zavjetovanje, traženje utočišta, traženje pomoći i odagnjavanje nesreće, oslonac na Allaha, traženje oprost za grijeh.

Sve ove oblike `ibadeta zabranjeno je usmjeriti bilo kome osim Uzvišenom Allahu, a onaj ko ih usmjeri nekome drugom učinio je širk.

Robovanje stvorenja Allahu[75]

Sva stvorenja se po pitanja njihovog obožavanja Uzvišenog Allah dijele na tri skupine:

1. Opće robovanje ili sveobuhvatno obožavanje – ovaj oblik obuhvata sva stvorenja, dobre i loše, vjernike i nevjernike. **Rekao je Uzvišeni:** Svi će oni koji su na nebesima i oni koji su na zemlji doći Milostivom kao robovi.[76] Ovo je robovanje Allahu kao Gospodaru, jer su sva stvorenja Allahovi robovi i On je njihov Gospodar.
2. Posebno robovanje – i ovo je robovanje Allahu kao Onome Koji se obožava (**Bogu**). Ovo robovanje je oličeno u ibadetu Allahovih iskrenih robova, a to je svako onaj ko Ga obožava onako kako je propisao i bio Mu potpuno iskren u tome. **Rekao je Uzvišeni:** Robovi Milostivog su oni koji zemljom mirno hodaju.[77] Zbog toga ih je vezao za Svoje ime – Milostivi, jer su do ovoga uspjeli doći zbog Njegove milosti, i ovo je vezanje sa ciljem počasti.
3. Posebno od posebnog – koje je također robovanje Allahu kao Onome Koji se obožava (**Bogu**), a koje je posebno za vjerovjesnike, poslanike, koje u dobročinstvu niko ne može dostići, niti im prići u njihovom u obožavanju Uzvišenog Allaha. **Rekao je Uzvišeni:**

Spomeni Naše robove.[78] Kao što je rekao o Nuhu: On je doista bio zahvalan rob.[79], kao što je rekao o Davudu, `alejhisselam: Spomeni Našeg roba Davuda čvrstoga u vjeri, koji je Allahu bio predan.[80] Kao što je rekao o Muhammedu, sallallahu `alejhi ve sellem: Neka je slavljen Onaj Koji je prenio Svoga roba.[81], i rekao je: A kada je Allahov rob ustao da Mu se pomoli, oni su se u gomilama oko njega tiskati stali.[82]

Vrijednosti tevhidul-uluhijeh[83]

Allahova jednoća i Njegovo izdvajanje u `ibadetu je od najvećih blagodati i kao takva uopšteno najveća, kao što je koristi i plodove tog tevhida nemogće izbrojati, tako da su njegove blagodati mnoge koje su sadržane i na dunjaluku i na ahiretu. **Ovo su neke od njih:**

1. To je najveća blagodat kojom je Allah obdario Svoje robove, time što ih je preko njega uputio ka Sebi, kao što je to došlo pojašnjeno u suri en-Nahl kojoj je još drugi naziv sura en-Ni`am – sura blagodati, **tako da je Allah blagodat tevhida pretpostavio svim drugim blagodatima time što je Uzvišeni rekao:** On šalje meleke s Objavom, po Njegovoj naredbi, **onim robovima Svojima kojima hoće:** Opominjite da nema boga osim Mene i bojte Me se.[84]
2. **Da je taj tevhid svrha stvaranja džinna i ljudi:** A nisam stvorio džinne i ljude osim da Mi `ibadet čine.[85]
3. Da je on svrha objavljivanja nebeskih knjiga od kojih je i Kur`an. **Rekao je Uzvišeni:** Elif Lam Ra ovo je Knjiga čiji se ajeti pomno nižu i od vremena do vremena objavljuju od Mudrog i Sveznajućeg da samo Allaha obožavate- ja sam vam od Njega (poslat kao) upozoritelj i muštulugdžija.[86]

4. Da je on generalno najveći razlog za odagnavanje teškoća na dunjaluku i na Ahiretu, i razlog odstranjivanja poteškoće u kazivanju o Junusu, `alejhisselam.
5. Da ovaj tevhid štiti njegovog nosioca vječni boravak u Vatri, ukoliko mu od njega bude prisutno u srcu koliko je zrno gorušice.
6. Da kada ovaj tevhid postane potpun u srcu zabranjuje ulazak u Vatru kao što je to došlo u kazivanju `Itbana kod Buharije i Muslima da je Poslanik, sallallahu `alejhi ve sellem, **rekaó:** „Allah je zabranio vatri onoga ko kaže: La ilahe illellah, želeći time Allahovo lice.“[\[87\]](#)
7. **Da se uz njega ostvaruje potpuna uputa na Pravi put kao i potpuna sigurnost za njegove nosioce na dunjaluku i na Ahiretu:** Oni koji budu vjerovali i svoje vjerovanje ne budu sa mnogoboštvom miješali njima pripada sigurnost i oni su na Pravome putu.[\[88\]](#)
8. Da je on najveći razlog za postizanje Allahovog zadovoljstva i nagrade;
9. Da su najsretniji i najpreći za šefa`at Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, **oni koji kažu:** La ilahe illallah iskreno iz svoga srca.
10. Neće biti primljena ni vanjska ni unutarnja djela, ni vanjski ni unutarnji govori, niti će dostići potpunost, niti će iziskivati nagradu, osim uz postojanje tevhida. Kada god ojačaju tevhid i ihlas, ove navedene stvari bivaju potpunije.
11. Da ovaj tevhid robu olakšava činjenje dobrih djela i ostavljanje loših. Isto tako ga čuva od nesreća, tako da onaj ko je iskren prema Allahu u svome vjerovanju i tevidu njemu činjenje dobrih djela postane lahko, jer se nada nagradi svoga Gospodara i Njegovom zadovoljstvu zbog njih, kao što mu postane lahko ostavljanje onoga

na što ga navodi njegova duša od grijeha, jer se boji ljutnje svoga Gospodara i Njegove kazne.

12. Da kada se upotpuni tevhid u srcu čovjeka Allah mu omili iman i učini ga lijepim u njegovom srcu, kao što mu omrzi nevjerovanje i grijšenje i time ga učini od upućenih i razumnih.

13. Da ovaj tevhid olakšava svome nosiocu ono što ga zadesi od neugodnosti i da mu time postane lahko podnošenje svih bolova. Koliko čovjek upotpuni tevhid i iman toliko mu postane lahko podnošenje neugodnosti i bolovima koje dočekuje prostrana srca i smirene duše, predajući se Allahu zadovoljan Njegovim bolnim odredbama koje ga zadese.

14. Da ga ovaj tevhid oslobađa od robovanja bilo kakvom stvorenju, od vezivanja za njih, od straha od njih, od nadanja od njih i od činjenja djela radi njih.

Ovo je istinska uzvišenost i ponos i najveća počast, tako da time postane od onih koji istinski obožavaju Allaha, ne želeći ništa pored Njega, ne bojeći se nikoga osim Njega, ne pribjegavajući nikome osim Njemu, i ne oslanjajući se osim na Njega pa se time upotpuni njegov spas i ostvari njegov uspjeh.

15. Od blagodati ovog tevhida sa kojima se ništa ne može porediti jeste da kada se on upotpuni u srcu i kada dostigne istinsku savršenost i potpunu iskrenost – čini da malobrojna djela postanu mnogobrojna, i umnogostručuje dobra djela svome nosiocu bez da ih ograničava ili određuje.

16. Da se Allah obavezao dati pobjedu, ponos i počast nosiocima tevhida, da će ih uputiti, olakšati im, popraviti njihovo stanje i uputiti u riječima i djelima.

17. Da Allah brani svoje robove muvehhide od svih zala dunjaluka i Ahireta, i da im je osigurao ugodan život i smirenost u sjećanju i slavljenju Njega.

Dokaz za sve ove blagodati su mnogobrojne u Kur`anu i Sunnetu, tako da onaj ko upotpuni tevhid postići će sve ove blagodati ili većinu njih, i obratno.

Razlozi zbog kojih se povećava tevhid u srcu

Tevhid je kao drvo koje raste u srcu vjernika, i njemu rastu grane i plodovi na njima srazmerno povećavanju pokornosti i činjenju djela koja približavaju Uzvišenom Allahu. Time se još više povećavaju ljubav prema Gospodaru, strah od Njega, nada u Njega i oslonac na Njega, i svime time se upotpunjava tevhid. Upotpunjavanje tevhida nije zasnovano pustim nadanjima i praznim tvrdnjama koje nemaju stvarnost.

Istinsko upotpunjavanje i ostvaranje tevhida se dobija vjerovanjem i dostizanjem stepena ihsana, s tim da sve to prate lijepe karakterne osobine i veličanstvena dobra djela.

Od razloga koji vodu ka rastu tevhida u srcu jesu slijedeći:[\[89\]](#)

1. Činjenje dobrih djela željeći time ono što je kod Allaha;
2. Ostavljanje i klonjenje loših djela strahujući od kazne od Allaha;
3. Razmišljanje o stvaranju nebesa i Zemlje;

4. Spoznaja Allahovih lijepih imena i svojstava, spoznaja plodova vjerovanja u njih, i spoznaja onoga na veličanstvenost i savršenstvo na koje ukazuju Allahova imena i svojstva;
5. Priskrbliivanje korisnoga znanja i rad po njemu;
6. Učenje Kur`ana uz razmišljanje o njemu i razumijevanje njegovih značenja i onoga na što ukazuje;
7. Približavanje Uzvišenom Allahu dobrovoljnim djelima nakon obaveznih;
8. Stalno sjećanje i slavljenje Allaha u svakom stanju srcem i jezikom;
9. Davanje prednosti onome što Allah voli kada to dođe u koliziju sa drugim stvarima kojima duše teže;
10. Razmišljanje o Allahovim blagodatima vidljivim i nevidljivim, i spoznaja Njegovog dobročinstva prema Svojim robovima;
11. Potpuna predanost srca Allahu i osjećaj potpune ovisnosti o Njemu;
12. Osamljivanje sa Gospodarem u trenucima kada se spušta na najbliže nebo, u zadnjoj trećini noći, zatim učenje Kur`ana u tim trenucima i zaključivanje svega toga traženjem oprosta i činjenjem tevbe;
13. Druženje sa dobrim i iskrenim ljudima koji se vole u ime Uzvišenog Allaha i okorištavanje od njihovog govora ili njihove ćutnje;

14. Udaljavanje od svega što se može postaviti između srca roba i Uzvišenog Allaha;
15. Ostavljanje prekomjernog govora, jela, miješanja sa ljudima i pogleda;
16. Da želi svome bratu u vjeri ono što želi i sebi, i da se bori protiv svoje duše kako bi ostvario to;
17. Čistoća srca od mržnje prema vjernicima, čuvanje od zlobe, zavisti, oholosti, samoobmane i umišljenosti;
18. Zadovoljstvo Allahovim odredbama;
19. Zahvalnost u blagodatima i sabur u teškoćama;
20. Povratak Allahu kada učini neko loše djelo;
21. Činjenje mnoštva dobrih djela, lijep karakterne osobine, spajanje rodbinskih veza i slično;
22. Slijeđenje Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, u sitnim i krupnim stvarima;
23. Borba na Allahovom putu;
24. Hranjenje potrebnih;
25. Naređivanje na dobro i odvrćanje od zla;

[Načini pozivanja u tevhidul-uluhijeh u časnom Kur`anu\[90\]](#)

Mnoštvo je načina i metoda pozivanja u tevhidul-uluhijeh u časnom Kur`anu, **ovo su neki od njih:**

1. **Naredba Uzvišenog da se samo Njemu `ibadet čini kazavši:** Obožavajte Allaha i ne činite Mu ni u čemu širk.[\[91\]](#)
2. **Zabrana činjenja nekome pored Njega kazavši:** I ne činite Allahu saučesnike, a vi znate.[\[92\]](#)
3. **Pojašnjenje Uzvišenog da je stvorio stvorenja sa ciljem obožavanja Njega kao što je rekao:** Nisam stvorio džinne i ljude osim da Me obožavaju.[\[93\]](#)
4. **Pojašnjenje Uzvišenog da je poslao poslanike sa pozivom u `ibadet samo Njemu kao i zabranu činjenja `ibadeta bilo kome pored Njega kazavši:** Poslali smo u svaki naord poslanika: Allaha obožavajte i klonite se taguta.[\[94\]](#)
5. **Uspostavljanje dokaza putem tevhidur-rububijeh za nužnost tevhidul-uluhijeh, tj. ako je Uzvišeni Allah Stvoritelj i Onaj Koji opskrbljuje i Koji te je obasuo mnoštvom blagodati vidljivih i nevidljivih i da u tome nema sudruga, onda je na tebi da zbog toga nikoga mimo Njega ne obožavaš, kao što je rekao Uzvišeni:** O ljudi, obožavajte svoga Gospodara Koji vas je stvorio i one prije vas ne bi li bili bogobojazni.[\[95\]](#)
6. **Ukazivanje na nužnost činjenja `ibadeta samo Njemu zbog toga što je On Taj Koji pribavlja korist i štetu, Onaj Koji daje i uskraćuje. Onaj Koji je opisan ovakvim svojstvima – On je istinsko božanstvo i niko drugi;**
7. **Ukazivanje na nužnost obožavanja samo Njega time što jedini ima savršena svojstva, i time što je takva svojstva negirao božanstvima mušrika, kao što je rekao Uzvišeni:** Obožavaj Ga i budi

ustrajan Mu na `ibadetu jel znaš da je iko nazvan kao On?[96], kao i govori: Allahu pripadaju najljepša imena pa Ga njima dozivajte.[97] Kao i Njegov govor o Halilu Ibrahimu, `alejhisselam, kada je rekao svome ocu: Kad je Ibrahim rekao svome ocu: „O oče, zašto obožavaš ono što ne čuje niti vidi niti ti u čemu koristi?“[98]

8. Ukazivanjem na obaveznost činjena `ibadeta Njemu navodeći najsitnije primjere u stvaranju, pa kada god razuman razmisli o tome zadubi se njegovo razmišljanje o tome i poveća se njegova spoznaja da je Allah Jedini Koji je dostojan da Mu se čini `ibadet.

9. Ukazivanje na obaveznost činjenja `ibadeta Njemu zbog mnoštva blagodati, pa kada spozna da sve ono što je od blagodati kod robova jedino od Allaha i da niko od stvorenja ne može nekom drugom koristiti osim uz Allahovu dozvolu, i da je Allah Taj Koji pribavlja korist i štetu, tada spoznaju da je Allah Taj Koji je dostojan da se obožava Koji nema sudruga.

10. Ukazivanjem na nemoć svih drugih božanstava, kao što je rekao Uzvišeni: Zar širk čine onim što ne stvara a sami su stvoreni? A ne mogu im ni pomoći kao ni samima sebi.“[99] I govori: Reci: „Dozovite one koje smatrate božanstvima pored Allaha. Oni vam ne mogu niti štetu otkloniti niti je promijeniti.“[100] I govori: O ljudi, navodi se primjer pa ga poslušajte. Doista oni koje dozivate pored Allaha neće stvoriti mušicu, pa makar se zbog nje ujedinili. A ako bi im ona nešto ugrabila ne mogu je izbaviti od nje. Slabašan li je onaj koji traži i od koga/što se traži.[101]

11. Proglašavanjem onih koji obožavaju nešto pored Allaha nerazumnima, kao što je rekao Uzvišeni: Zar da pored Allaha obožavate ono što vam ne može ni malo koristiti niti štetiti. Teško vama i onima koje obožavate pored Allaha. Zar ne razumijete?[102] i govori: Ibrahimovu vjeru ne želi jedino onaj koji svoju dušu u zabludjelost odvedeo.[103]

12. Pojašnjavajući konačnicu onih koji obožavaju nešto pored Allaha, time što će se njihova božanstva u najtežim trenucima njih odreći, **kao što je rekao Uzvišeni:** Ima ljudi koji pored Allaha uzimaju božanstva voli ih kao što se Allah voli, ali vjernici još više vole Allaha. A kada bi znali oni koji čine nepravdu da će kada vide patnju svu vlast imati samo Allah i da Allah žestoko kažnjava. Onda kada će se oni koji su bili slijeđeni od glavešine odreći onih koji su ih slijedili i ugledaće patnju i sve veze će tada biti pokidane. **Kada će oni koji su slijedili reći:** „Da nam je samo da se vratimo, pa da se i mi njih odrekemo kao što su se i oni nas odrekli.“ Tako će Allah njima njihova djela pokazati njima kobnim i oni iz vatre neće izlaziti.[\[104\]](#) I rekao je: Na Sudnjem danu uznevjerovaće u vaš širk, i o tome te niko drugi neće obavijestiti.[\[105\]](#)

13. Pojašnjavajući konačnicu muvehhida i njihov završetak na dunjaluku i ahiretu kao što je rekao njihov predvodnik Ibrahim, **`alejhisselam:** Mi smo ga izabrali na dunjaluku, a on će na Ahiretu biti od dobrih.[\[106\]](#) I govor Uzvišenog: One koji vjeruju i svoje vjerovanje ne pomiješaju sa širkom, takvim pripada sigurnost na ahiretu i oni su upućeni.[\[107\]](#)

14. Negiranje svim mušricima koji su uzeli posrednike između sebe i Allaha time što dokazuje da je šefa`at sav pripada Allahu i da se ne traži od nekoga drugog, kao ni da će se bilo ko kod Njega zauzimati dok On to ne dozvoli i bude zadovoljan onim za koga se zauzima, **kao što je rekao Uzvišeni:** Zar pored Allaha uzimaju druge zagovornike? Reci: „Zar i onda kad oni ništa ne posjeduju niti shvaćaju?“ Reci: „Allahu pripada svo zagovorništvo i Njemu pripada vlast na nebesima i na zemlji.“[\[108\]](#) I rekao je: Ko je taj koji će se kod Njega zauzimati bez Njegove dozvole?[\[109\]](#)

15. Pojašnjavajući da božanstva koja se obožavaju pored Allaha ne mogu priuštiti korist onima koji ih obožavaju sa bilo koje strane. **Rekao je Uzvišeni:** Reci: Dozovite one koje tvrdite da su božanstva

pored Allaha. Oni ne posjeduju ni koliko je zrno gorušice na nebesima niti na zemlji i oni u njima nemaju udjela i On nema od njih nikakve pomoći. Kod Njega neće koristiti zagovornišтво osim onaj kome On dozvoli.[\[110\]](#)

16. Navodeći dokaze i primjere koji ukazuju na neispravnost njihovog širka, na lošu konačnicu toga, i da neiskvarena priroda bježi od njega. **Rekao je Uzvišeni:** A Onaj ko bude Allahu širk činio je kao onaj koji je sa neba pao i koga su ptice razgrabile ili onaj kao onaj koga je vjetar u daleki predio odnio.[\[111\]](#)

Povezanost između tevhidul-uluhijeh i tevhidur-rububijeh[\[112\]](#)

Vrste tevhida iziskuju jedna drugu, i jedna sa drugom povezane. ﷻ nastavku ćemo pojasniti neke povezanosti između tevhidul-uluhijeh sa tevhidur-rububijeh i obrnuto:

1. Tevhidur-rububijeh nužno povlači za sobom tevhidul-uluhijeh, što znači da priznavanje Allahove jednoće u gospodarstvu nužno vodi ka priznavanju Allahovog isključivog prava da bude obožavan, pa onaj ko spozna da je Allah njegov Gospodar i Stvoritelj i Onaj Koji uređuje sve stvari, neka zna da ga je Taj Stvoritelj pozvao u `ibadet Njemu i učinio obaveznim da obožava samo Njega Koji nema sudruga. Tako da Onaj Koji je Stvoritelj, Opskrbitelj, Onaj Koji pribavlja korist i štetu Jedinu Kome se može uputiti ibadet.
2. Tevhidul-uluhijeh u sebi sadržava tevhidur-rububijeh što znači da Allahova jednoća u gospodarstvu ulazi unutar okvira Allahove jednoće u obožavanju, pa onaj ko obožava Allaha Jedinog Koji nema sudruga mora nužno vjerovati da je On njegov Gospodar, Stvoritelj i Onaj Koji ga opskrbljuje, jer se ne treba obožavati osim Onaj u Čijim rukama su sve koristi i štete i Kome pripada stvaranje i određivanje.

3. Vjerovanje u Allahovu jednoću u gospodarstvu je djelo srca i zbog toga je nazvan tevhid spoznaje i priznanja ili znanstveni tevhid. Dok je tevhidul-uluhijeh djelo srca i tijela, tako da nije dovoljno samo djelo srca već ga to nužno mora dovesti do rada i činjenja djela, želeći njima Allaha Koji nema sudruga.

4. Da priznavanje tevhidur-rububijeh nije dovoljno samo po sebi, zbog toga što je ta vrsta tevhida usađena u fitri čovjeka. Da je on sam po sebi dovoljan ne bi bilo potrebe za slanjem poslanika i objavljivanjem knjiga, tako da nije dovoljno samo priznavanje onoga što zaslužuje Uzvišeni Tvorac od savršenih svojstava, i da je On jedini Stvoritelj. Neće čovjek biti muvehhid dok ne posvjedoči šehadet, a zatim prizna da je Allah Jedini Koji je Bog i Jedini Koji se obožava, i da Ga na osnovu ove spoznaje obožava.

5. Tevhidul-uluhijeh je vrsta tevhida sa kojom su došli svi poslanici, `alejhimusselam, i u njemu i zbog njega se desilo razilaženje između poslanika i njihovih naroda, **kao što je rekao Allah o Nuhovom narodu kada im je on rekao:** Obožavajte Allaha, vi nemate drugog Boga osim Njega.[\[113\]](#)

Rekoše: „Jesi li nam došao da samo Allaha obožavamo i da ostavimo ono što su obožavali naši preci?“[\[114\]](#) Isto tako su rekli nevjernici od Kurejšija kada im je naređeno da samo Allahu `ibadet čine: Zar će sva božanstva da učini samo jednim? Ovo je nešto, uistinu, čudno.[\[115\]](#) A što se tiče priznavanja Allahove jednoće u gospodarstvu to oni nisu negirali, štaviše, **Iblis je nije porekao:** Reče: „Gospodaru zašto Si me u zabludu doveo?“[\[116\]](#)

6. Da ova dva izraza kada se spoje u govoru razidu se u značenju, a kada se razdvoje u govoru sastave se u značenju. To znači da kada se spoje ova dva izraza – svakim od njih želi nešto posebno, **kao što je rekao Uzvišeni:** Reci: „Utječem se Gospodaru ljudi. Vladaru ljudi. Bogu ljudi.“[\[117\]](#) Tako da ovdje značenje: „Gospodaru ljudi“, znači

Onaj Koji njima vlada i raspolaže, i ovo je priznavanje rububijeta, a **značenje:** „Bogu ljudi“ – znači Onaj Koji se obožava i Koji je Jedini dostojan toga, i ovo je tevhidul-uluhijeh.

Nekada se jedan od njih spomene odvojeno od drugoga, pa obuhvata značenja oba izraza, **kao što je slučaju pitanja dva meleka u kaburu:** „Ko ti je Gospodar?“, **što obuhvata značenje i:** „Ko je tvoj Bog?“,

isto kao što je došlo u govoru Uzvišenog: Oni koji su protjerani iz njihovih domova bespravno samo zbog toga što govore: „Naš Gospodar je Allah“[\[118\]](#),

kao i u govoru Uzvišenog: Reci: „Zar da nekoga drugoga pored Allaha kao Gospodara poželim?“[\[119\]](#)

i u govoru Ibrahima, **ʿalejhisselam:** „Moj Gospodar je Onaj Koji oživljava i usmrćuje.“[\[120\]](#)

kao i u govoru Uzvišenog: Onaj Koji se nevoljniku kad Mu se obrati odaziva i Koji zlo otklanja i Koji vas na zemlji namjesnicima postavlja. Zar pored Allaha postoji drugi Bog? Malo vi pouku uzimate.[\[121\]](#)

7. Da bi čovjek ostvario ispravnost tevhida i uspjeh na oba svijeta mora ostvariti obje ove vrste tevhida.

Šta je suprotno tevhidul-uluhijeh?

1. Širk; koji kada je veliki u potpunosti nestaje tevhid
2. Novotarije; sa kojima se gubi potpunost tevhida
3. Grijesi; koji okrnjuju tevhid i umanjuju njegovu nagradu.

Sekte koje su učinile širk u tevhidul-uluhijeh

Sekte koje su učinile širk u ovoj vrsti tevhida su mnoge, a ovo su neke od njih:

1. Židovi – koji su obožavali tele, a i danas nisu prestali da obožavaju novac i svoje kuće, tako da je imetak njihovo istinsko božanstvo;
2. Kršćani – zbog njihove tvrdnje o božanstvenosti `Isaa, `alejhisselam, i obožavanja njega;
3. Rafidije – zbog njihovog moljenja `Alije i Ibn `Abbasa, radijallahu `anhuma, kao i mnoge druge iz poslanikove porodice;
4. Nusajrije – zbog njihovog obožavanja `Alije, radijallahu `anhu, i njihove tvrdnje da je on božanstvo;[\[122\]](#)
5. Drūzi – zbog njihovog govora o božanstvu vladara el-Hakim bi Emrillah;[\[123\]](#)
6. Zabludjele sufije i obožavaoci kaburova – zbog njihovog pretjerivanja u mrtvim evlijama, zavjetovanju njima, njihovog približavanja stanovnicima kaburova obožavajući ih, zbog tavafa oko njih i mnogih drugih oblika približavanja koje usmjeravaju stanovnicima kaburova.

[\[1\]](#) Vidjeti: Šejh Hafiz el-Hakemi, E`alamus-sunneh el-menšureh l`itikadi et-taifeh el-mensureh, 51.

[2] Vidjeti: Abdurrahman es-Sa'di, El-hakkul-vadihul-mubinu, 112-113., i El-fetava es-Sa'dijeh, 10-11., i Abdurrezak el-Abbad, Eš-šejh Abdurrahman es-Sa'di ve džuhuduhu fil-akideh, 151-152.

[3] Vidjeti: Šejh Hafiz el-Hakemi, Sulemul-vusul ila `ilmil-usul, str.29.

[4] Vidjeti: Sulemul-vusul, 29-30.

[5] Ez-Zarijat, 56.

[6] El-A`raf, 59.

[7] El-Enbija, 19-20.

[8] Gafir, 60.

[9] El-Insan, 6.

[10] El-Furkan, 63.

[11] Vidjeti: Šejhul-islam Ibn Tejmijje, el-Ubudijje, str. 39-40., štampa El-Mekteb el-Islamijj.

[12] El-En`am, 76.

[13] El-Bekare, 255.

[14] Vidjeti: Ibn Tejmijje, Medžmu'ul-fetava, 1/24-25.

[15] Vidjeti: Ibn Tejmijje, Medžmu'ul-fetava, 1/24.

[16] Vidjeti: Ibn Tejmijje, Medžmu'ul-fetava, 1/28.

[17] Bilježi ga Tirmizi (2322.) i Ibn Madže (4112.) i rekao je za ovaj hadis da je hasen-garib, a šejh Albani ga je ocijenio dobrim u svom djelu: Es-Sahihul-Džami`, (3414.)

[18] Vidjeti: Ibn Tejmijje, Medžmu'ul-fetava, 1/29.

[19] Vidjeti: Abdurrahman es-Sa'di, El-kavaid el-hisan li tefsiril-kuran, 192.

[20] El-Bekare, 21.

[21] Hud, 123.

[22] El-Kurejš, 3.

[23] En-Nisa, 36.

[24] El-En`am, 151.

[25] El-Isra, 23.

[26] Ez-Zarijat, 56.

[27] El-Isra, 39.

[28] El-Fatiha, 5.

[29] El-Enbija, 25.

[30] En-Nahl, 36.

[31] Prenose ga Buhari, 164/8., Muslim, 1/58., i Tirmizi 5/26.

[32] Vidjeti: Muhammed Halil Herras, Šerh kasidetin-nunijeh libn kajjim, 2/134.

[33] El-Bejineh, 5.

[34] Muhammed, 21.

[35] Et-Tevbe, 119.

[36] Alu-`Imran, 31.

[37] Vidjeti: Zuruni, Šerhul-mu`alekatel-`ašr, 97.

[38] Vidjeti: Ibn Tejmijje, El-`Ubudijeh, 38.

[39] Vidjeti: Ibnul-Kajjim, El-Kafijeheš-šafijeh fil intisari lil firkatinnadzijeh, 32.

[40] Vidjeti: El-hakkul-vadihul-mubinu, 59-60.

[41] Vidjeti: Šejh Abdurrahman Sa`di ve dzuhuduh fi tevdihil-`akideh, 162.

[42] Vidjeti: Muhammed ibn Salih el-Usejmin, El-kavlul-mufidu fi šerhi kitabit-tevhid, 1/10.

[43] Vidjeti: Ferid et-Tevni, `Ubudijetul-kainat li rabbil-`alemin, 25.

[44] El-Kehf, 110.

[45] Vidjeti: el-`Ubududijeh, 170.

[46] El-Mulk, 2.

[47] Vidjeti: El-`Ubudijeh, 76.

[48] En-Nisa`, 48.

[49] El-En`am, 88.

[50] Bilježe ga Muslim (1712.) i Ahmed, 6/146.

[51] Bilježi ga Buhari, 3/167., i Muslim (1718.)

[52] El-A`raf, 29.

[53] Eš-Šura, 13.

[54] El-En`am, 153.

[55] Eš-Šura, 21.

[56] El-Maideh, 3.

[57] Dio govora je uzet iz kratke poslanice o tevidu od šejha dr. Abdullaha el-Džasira

[58] El-Enbija, 90.

[59] Ez-Zumer, 9.

[60] El-Isra', 57.

[61] Es-Sedžde, 16.

[62] El-A`raf, 56.

[63] El-Maideh, 18.

[64] Kaže el-Gazali: „Možda je pod ljubavlju iz duševnog prohtjeva mislila na ljubav prema Allahu zbog Njegovog dobročinstva i davanja blagodati na ovom svijetu, a ljubavlju zbog toga što je dostojan na ljubav prema Njemu zbog Njegove ljepote i Njegovog veličanstva, koje joj otkrio. Ova druga ljubav je uzvišenija i jača.“

Vidjeti: Ihja`u ulumiddin, 4/311. (op. rev.)

[65] Vidjeti: Semih Atif ez-Zejn, Es-Sufijeh fin nezaril-islam diraseh ve tahlil, 257.

[66] Vidjeti: Dr. Muhammed ibn Sa`d ibn Husejn, Eš-Ši`^ṣ es-sufi ila matle`i el-karni-tasi` lilhidzreh, 172.

[67] Bilježe ga Buhari (7405.) i Muslim (2675.).

[68] Bilježi ga Muslim, (2877.).

[69] Ez-Zarijat, 50.

[70] Vidjeti: `Ubudijeh, 128.

[71] Gafir, 60.

[72] El-En`am, 15.

[73] El-Mu`minun, 60.

[74] Vidjeti: Tejsiril-azizil-hamid, 39-42.; Salih El-Fevzan, el-Iršad, 19.; i Muhammed Halil el-Herras, Akidetut-tevhid, 47-70.

[75] Vidjeti: El-kavlul-mufid, 1/28-29.

[76] Merjem, 93.

[77] El-Furkan, 63.

[78] Sad, 45.

[79] El-Isra, 3.

[80] Sad, 17.

[81] El-Isra, 1.

[82] El-Džinn, 19.

[83] Vidjeti: Tejsirul-aziz el-hamid, 36-39.; Aburrahman Es-Sa`di El-kavl es-sedid, 16., **u poglavlju:** „Blagodati tevhida i ono što briše od grijeha“; Me`aridž el-kabul fil-hadis `an fedail eš-šhadeh, 1/268-271.; Muhammeda el-Hameda, Šerhu La ilahe illellah, 10-35.

[84] En-Nahl, 2.

[85] Ez-Zarijat, 56.

[86] Hud, 1-2.

[87] Bilježe ga Buhari, 1/110., i Muslim 1/61.

[88] El-En`am, 82.

[89] Vidjeti: Ibnul-Kajjim, Medaridžus-salikin, 3/18-19.

[90] Vidjeti: Tejsirul-azizil-hamid, 38-39., Da`vetut-tevhid, 39-45., El-Iršad fi sahihil-i`tikad, 25-28., Šejh Abdurrahman es-Sa`di ve džuhuduhu fi tevdihil-`akideh, 154-156.

[91] En-Nisa, 36.

[92] El-Bekareh, 22.

[93] Ez-Zarijat, 56.

[94] En-Nahl, 36.

[95] El-Bekare, 21.

[96] Merjem, 65.

[97] El-A`raf, 180.

[98] Merjem, 42

[99] El-A`raf, 191-192.

[100] El-Isra, 56.

[101] El-Hadždž, 73.

[102] El-Enbija, 66-67.

[103] El-Bekare, 130.

[104] El-Bekare, 165-167.

[105] Fatir, 14.

[106] El-Bekare, 130.

[107] El-En`am, 82.

[108] Ez-Zumer, 43-44.

[109] El-Bekare, 255.

[110] Sebe`, 22-23.

[111] El-Hadždž, 31.

[112] Vidjeti: El-Iršad, 21-23.

[113] El-A`raf, 59.

[114] El-A`raf, 70.

[115] Sad, 5.

[116] El-Hidžr, 39.

[117] En-Nas, 1-3.

[118] El-Hadždž, 40.

[119] El-En`am, 164.

[120] El-Bekare, 258.

[121] En-Neml, 62.

[122] Vidjeti: Sulejman Efendi el-Ezni, El-Bakureh es-sulejmanije fi kešfi esrarid-dijaneh en-nusajrijeh el-`alevijeh, 36., Daruis-sahveh; i Suhejm el-Fil, En-Nusajrijeh, 47-48., Darul-menar.

[123] Vidjeti: Dr. Muhammed Ahmed El-Hatib, `Akidetud-duruz `ard ve nakd, 117-135., Daru `Alemil-kutub.